

ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ І ЖИТТЄВИХ ПЕРСПЕКТИВ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Я. П. Короткіх

Херсонський державний університет, yankakkorotkih5566@gmail.com

Науковий керівник: кандидатка психологічних наук, доцентка

Н. І. Тавровецька

Постановка проблеми. Тема ціннісних орієнтацій і життєвих перспектив молоді під час війни є актуальною, оскільки війна є складною соціально-психологічною ситуацією, яка суттєво впливає на молодих людей.

Війна може викликати руйнування цінностей, які раніше були важливими для молодих людей, а також порушувати плани на майбутнє та перспективи. Молодь може відчувати незахищеність, нестабільність та безперспективність. Однак, з іншого боку, війна може також спонукати молодь до зміни свого ставлення до життя, до зміни пріоритетів і навіть до вибору професії та кар'єри.

Для більш детального дослідження тематики ціннісних орієнтацій і життєвих перспектив молоді в умовах воєнного стану було важливим визначити ключові поняття, класифікації і параметри, що стосуються ціннісної сфери сучасних людей, що піддалися впливу травматичної події (війна) в Україні.

Виклад основного матеріалу. Ціннісні орієнтації – система принципів, що визначають спрямованість особистості у відповідності до її інтересів і потреб, формуючи певну індивідуальну ієрархію. В основі формування цінностей ключовими моментами виступають навички цілепокладання і мотивації (Савенко О., 2022).

Загалом цінності визначаються, як певна система предметів і абстрактних уявлень, що характеризується значним рівнем значущості для окремої соціальної групи, або окремої людини. Цінності здатні формуватися під впливом практичної діяльності особистості (Білозерська С., 2021).

Цінності можна класифікувати за різними критеріями. Одним з найбільш поширених способів класифікації цінностей є поділ їх на кілька видів в залежності від їх характеристик. Основні види цінностей, які відрізняють за характеристиками, є такі: матеріальні, духовні, соціальні, етичні, естетичні, практичні тощо (Огінська Р., 2018).

Життєва перспектива особистості визначається у психології, як: «спосіб структурування особистістю свого близького та віддаленого майбутнього за допомогою ціннісних орієнтацій, життєвих цілей, програм, які є її структурними одиницями. Плануючи своє майбутнє, конкретні події – наміри і цілі, людина виходить перш за все з визначеної ієрархії цінностей, яка представлена в її свідомості» (Рева М., 2019).

Ціннісна система молоді визначає її погляди на життя, настанови та пріоритети, які вона ставить перед собою. Вивчення ціннісної системи молоді може допомогти розуміти, які цінності вони вважають важливими, що спонукає їх до певних дій та рішень, а також допомагає розуміти, які цінності можуть бути спільними для молоді та суспільства в цілому.

У сучасному світі молодь орієнтована на отримання освіти, можливості самореалізації і самоствердження, матеріальні аспекти життя. Ціннісні орієнтації у молодих осіб характеризуються своєю короткочасністю і бажання швидкого досягнення. Тобто, досягнення цілей і прагнення реалізації визначається бажанням докладати мінімальні сили, і обирати ті завдання, що приносять задоволення.

Слід зазначити, що знання ціннісної системи молоді може бути корисним для батьків, педагогів, соціальних працівників та інших професіоналів, які працюють з молоддю. Вони можуть використовувати ці знання для взаємодії з молоддю та підтримки їх розвитку відповідно до їх цінностей. Крім того, вивчення ціннісної системи молоді може допомогти суспільству більш ефективно працювати з молоддю та створювати програми, які відповідають їх потребам та інтересам (Сопівник І., Мацола В., 2019).

Дослідження особливостей ціннісних орієнтацій і життєвих перспектив в умовах війни проводилося онлайн на базі Херсонського державного університету. В опитуванні взяли участь 50 осіб, середній вік яких становить 20 років.

Для діагностичного дослідження нами були обрані такі методики як: методика «Діагностика ціннісних орієнтацій (Ш. Шварца), методика «Рівень суб'єктивного контролю» (Дж. Роттера), методика «Дослідження життєвих перспектив» (Ю. Швалба).

Результати дослідження. Для виявлення особливостей ціннісних орієнтацій і життєвих перспектив було використано коефіцієнт кореляції Пірсона, у відповідності до отриманих значень визначено низку взаємозв'язків.

Таким чином, особи, що прагнуть і акцентують найбільше уваги на самореалізації і активному дозвіллі більш схильна мати ознаки гедонізму ($r=0,73$). Подібне явище пояснюється змінами ціннісних орієнтацій під впливом війни, людина прагне виокремити власне «Я», якнайшвидше реалізувати себе.

Визначено, що наявні зв'язки між показниками конформізму і соціальної залученості ($r=0,64$), у контексті умов сьогодення певна частина молоді прагнуть відчувати себе частиною цілого, допомагати один одному, що може проявлятися в участі у мітингах, мирних акціях, волонтерстві тощо.

Для певної кількості молодих осіб є взаємозв'язок показників схильності до дотримання традицій та орієнтація на сімейні цінності ($r=0,51$), дане положення пояснюється тим, що ситуація в Україні здатна змінити цінності на прагнення поновити культурну спадщину власного народу, підвищення значущості сім'ї, бажання створювати власні традиції.

Загалом, ключовими орієнтаціями і перспективами серед сучасної молоді є орієнтація на кар'єрне та особистісне зростання, власне «Я», сімейні цінності, найближче оточення, держава.

Висновки. У ході теоретичного і емпіричного дослідження встановлено, що ціннісні орієнтації – це ідеї, принципи та переконання, які мають важливе значення для людини і визначають її поведінку, вчинки і прийняття рішень. Цінності можуть бути різними для кожної людини, але вони допомагають нам розуміти, що є важливим і що ми повинні цінувати в житті.

Життєві перспективи – це уявлення людини про своє майбутнє та те, чого вона хоче досягти в житті. Життєві перспективи можуть бути відносно короткостроковими або довгостроковими та можуть включати такі аспекти як кар'єра, освіта, сім'я, подорожі, волонтерство, самовдосконалення, спорт тощо.

Практичні результати надали змогу визначити основні цінності і життєві орієнтації сучасної молоді в умовах війни (самореалізація, самоорієнтація, традиції, родина, дозвілля).

На основі отриманих показників стає можливим розробка корекційних заходів щодо нормалізації ціннісної системи молоді у разі надмірної зацикленості на певних аспектах життя. Подальші дослідження ми планує проводити після перемоги України і стабілізації ситуації, для порівняння ціннісних орієнтацій і життєвих перспектив у період війни і після її закінчення.

Література:

1. Білозерська С. І. Ціннісні орієнтації як складник професійного іміджу майбутнього педагога. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права.* Вип. № 6. 2021. С. 70-75.
2. Огінська Р. Т. Система цінностей студентської молоді в умовах трансформації суспільства. *Соціально-гуманітарний вісник* Вип. № 20-21. 2018. С. 37-40.
3. Рева М. М. Специфіка життєвої перспективи студентів-психологів з різним ціннісним профілем. *Психологія і особистість : наук. журнал / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України ; Полтав. нац. пед. ун-т*

імені В. Г. Короленка. Вип. №2. Київ ; Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019. С. 104-115.

4. Савенко О. Ціннісні орієнтації у сучасній науковій думці. *Збірник матеріалів. Вип. № 2. 2022. С. 84-86.*
5. Сопівник І., Мацола В. Моніторинг ціннісних орієнтацій сучасної молоді. *Освітній простір України. Вип. №16. 2019. С. 181-186.*